THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.

251 - 253 Queen Street West — Telephone Adelaide 3962

Subscription Rates — $5.00 Per Year

Single Copy — 2 Cents

Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ontario January 22nd. 1913.

די געלעגענהייט מיט אמפולסטעז אויסגענוצט ווערעז

טייטוויז האבען מיר שוין דר. ווייצמאנ'ס ערקלערונג גלייך, נאך דעם סאן רעמא'ער באשלוס אויסגעגעבען. ווי מיר האבען איהם באקוי מען סערעגראפיש. דעם אינטערווייו האט ווייצמאן געגעבען צו א פאר שטערער פון דעם אמעריקאנעם נייעם - סינדיקאט „יונייטעדסאט סערוויס" אדער ווי ער איז בעסער דא באקאנט אלס די הערסט אגענטור. אין דעם באט־רעפערדיק אינטערוויו. ווי ער איז פארעפענטליכט געוואָרען אין דער אמעריקאנער פרעסע. געפינען מיר איך פאלגענדע ווייצמאנ'ס ער־קלערונג —

„איך ערוואַרט ניט קיין קאנפליקט מיט די אראבער. עס טוט מיר לייד צו זאגען אז די מעהרהייט ענגלישע בעאמטע אין ארץ ישראל האבען גיט קיין סימפאטיע מיט ציוניזם. ווי האבען גאר ניט געטאן צו פארטיידיגן די אינטערעסן פארראטען.

„ווען איך בין געווען אין ירושלים, האב איך געזעהן א סך האס וואס אין־ערמיטיגט אדער אויפגעבלאזען געוואָרען פון אימיגראנטן. פאר 40 יאהר האבען די אידען אין די אראבער געלעבט אין ארץ ישראל אין פרידלעשאפט אין איך האב גרינדליכע בעוויזע אז די באציאונגען פון די זעלבע פרידליכע באציהונגען איז מעגליך, אויב דאס זאל גאר ניט בייזווילן געשטערט ווערען פון א דריטע פערזאן.

„דאס איז אבער אומעגליך אויב מארד און דויב געהט אן פאר דריי טעג. אונטער דער ענגלישער אדמיניסטראציע. די אראבישע פאר־ראס פיהרער האבען זיך אפען בערייהמט אז זיי האבען געהאט די שטיצע פון די ענגלענדער.

„איך ערוואַרט אויב דאס איז אמת, אבער אזא איינדרוק הערשט איצט אויבערא. די פיהרער פון די אראבער ווייסען אז זיי הענען ניט בייגען די אינטערעסן פון זייער לאנד אויף דעם בלוט פון די אידען.

„די ענגלענדער האבען לעצטענס פארארדיינט לייטענאנט ושאר באטינסקי צו 15 יאהר געפענגניש וואס איז געווען א נויאדרינער יודישער פארברעכען. דשאבאטינסקי איז געווען טעכניש שולדיג דערפאר, וואס ער האט ארגאניזירט א אידישע זעלבסשוץ־גרופע אין געהאט פארשפראכען וועגען א פארגאס וואס די ענגלענדער האבען אינו געהאט פארהינדערט.

„ווען מיר האבען געשריעבען רעדיגירט ווענען סאן רעמא, האבען מיר צוזאמען מיט דעם ציאנאיזם פון „לשנה הבאה בירושלים" געגעזען די אויפמערקזאמקייט אויף דעם. אז סאן רעמא אליין איז ניט גענוג, אז דאס מוז באגלייט ווערען פון אן ענדערונג אין דער אדמיניסטראציע און דאס עפענען בריים די טיערען פון ארץ ישראל פאר א אידישער איינוואנ־דערונג. די נייעס אז דער ענגלישער קריעגס־מיניסטער טשערטשיל האט באקאנט געמאכט, אז עס ווערען שוין פארברייט אידישע בעאמטע פאר ארץ ישראל, איז דער בעסטער באווייז, אז די ענגלישע רעגיערונג האט אנגענומען א פריינדליכערע שטעלונג אין אלע היגזיכטען, אין דאס אז דיי בעסטע פארזיכערונג.

„אין צוזאמען מיט שטעלען אויף דער וואך, מוז אויך יעצט די אינ־טענסיווסטע כויארנעס־ארבייט פאר ארץ ישראל אנגעפיהרט ווערען.

„די מעגליכקייט איז יעצט פארהאן. אין דיעזע מעגליכקייט אין גע־לעגענהייט דארף אמפולסטען אויסגענוצט ווערען.

דער פוילישער שדוך מיט פעטלוראז

אז גענעראל פעטלורא, דער זאנגנאנטער באפרייער פון אוקראינע, און אינטער הערמעז'ס רעזשים עס זענען פארפעקומען אזוי פיעל בלוטיגע פאגראמען אויף די דארטיגע אידען, האט א צייט פארבראכט אין וואַרשע, וואו ער איז געווען „פאני בראט" מיט אלע פוילישע רעגיערונגס־בע־אמטע. האט מען שוין לאנג געוואוסט.

צו־ענער צייט, ווען פעטלורא האט פארבראכט אין וואַרשע, און איז געווען פוילען'ס אפיציעלער גאסט, האט מען געזיכט איינצושטעלען עסען דעם עולם. אז דאס איז סתם א באזוך, אבער הייגטיגע צייטען גלויבט שוין קיינער ניט אין אזעלכע בבא מעשיות.

אין ענדליך איז די קאץ ארויס פון זאק. צוזאמען מיט דער באקאנט־מאכונג, אז די פוילישע טרופען געהען ארויסטרייבען די באלשעוויקעס פון דער אוקראינע, איז איך געקומען די מיטטיילונג, אז געגעראל יאן־פילסודסקי, דער אמאליגער פ. פ. ס'ניק אין יעצטיגער פרעזידענט האט ארויסגעלאזען א פראקלאמאציע, אין וועלכער ער זאגט אן, אז פוילען צוזאמען מיט פעטלורא'ן, מיט וועמען א בונד איז געשלאסען געווארען, געהען באפרייען די אוקראינע.

פוילען'ס הארערטשיקעס אין פעטלורא'ס באנדעס — ביידע געהען ווי איך די שטעלט אין שטעדטראך פון דער אוקראינע.

אין דאס מיינט פאר'ן אוקראינער אידענטיס, וועלכעס איז נאך גע־בליבען, קיין איבעריגעס גוטעס זיכער ניט.

דער גאליציאנער אבער־ראבינער פון וויען

פון אונזער ווייטער פארעספאנדענט לייבר טייכש.

יאהרען־לאנג האט זיך אונזער איידישע קהלה אויסגעהיט אנ־אפיציעלע אידישע קהלה אין אויסטריע־אונגארן א גאליציאנער אבער אויף א ראבינער שטעלען.

עטליכע מאל, ווען ס'האט זיך געמאכט א פרייע שטעלע אין איינעם פון די גרעסערע בעזירקען האט מען שוין פארגעלעגט אויס געוואָרען, אז חיין ארעמען, וואס ווערט געפארערט פון ס'ראנדראט מון ער באוויזען נאך איין מעהרהייט — ער זאל נישט זיין חלילה א גאליציאנער אדער ווי זיי רופען עס דא אין ס'אפיציעלען עדען קהלה — זשארגאן, א „פאלישער". דאס איז געווען א מין הייליגע טראדיציע, וועלכע אונזערע קאנסערוואטיווע ראשי־קהלה האבען אנגעהיט ווי דאס אייג אין קאס. — מעהר אדער ווע־ניגער תורה און אידיש ווייסען, א גרעסע־ער טאלאנט צום רעדען אדער א קלענע־עה וכדומה איינגעשאפטען, וואס מאר־כען באמת ראיי צום כסא הרבנות האט קיינמאל נישט געשפילט אזא ווייטיגע ראלע און איז כמעט קומרי בטל געווארען לגבי דער „הויפטזאך", צו איז דער ראבינער א פאלישער צו ווען.

זיכער האט זיך קיינעס נישט גע־חלומ'ט אפילו אז מיט דער צייט ווערען מיר זוכה זיין צו האבען א גאליציאנער אויפ'ן בסא־הרבנות אין נאך דערצו „אבער־ראבינער", ווי ארום עס איז דערצו געקומען איז אויב־נאר קיין נפלא מינה נישט. א פאקט איז עס, אז צוויי יאהר שוין, ווערקט אויף דעם דאזיגען פאסטען אויגען פון די גרעסטע אין פארגעהסטע גאליציע־אידטע אינ־טעליגענטען, הרב הר. צבי פרץ חיות און ערשט איצט האבען די אלגעמעסטע מיר־דער אידען א געלעגענהייט צו זעהן און צו בעוויזדערען, ווי אזוי עס פאסט אויף די הויכע, ווירדיגע אינ־ווענער אבערראבינאט דוקא א „פאלי־שער" אין א ציניסיס ווערט.

קודם־כל האט ער זיך פרייוויליג אנגעזאגט פון אלע זייטיגע רבנים, וואס זענען געווארען פערגעלעגט מיט דער שטעלע, די הסכמות פון „חתונות" אין פון „הקוויות". ער רעדענט נישט אויס די שבחים פון די לעבעדיגע חתן־כלה, ער זאגט נישט נאך קיין שבחים די נפטרים, אין דער עניין איז ביי אייר־כע פעגע. דאס האט ער זיך בפירוש אויסבעדונגען, בשעת ער האט די שטעל־נג אנגענומען. מחמת דער אבער דא־ביגער פון אזא גרויסער אידישער קהלה, וואס וויסט צו אכטען און שעצען דעם בכבוד פון דער קהלה, האט ער זיך נישט אנידערשטעהען האמען הערעס אין א שיס אינווייניגסטען דראנג, בלויז דע־פאר, וואס ער בעקומט געגאנגען, דאס דורך פארלירט דער מענש זיין אינאב־הענגיגקייט און זיין ערבסטאטיגע. דאס טאר אבער א ראבינער יספרט איין אבער ראבינער נישט פארלירען אויב ער וויל דאוי צו זיין דער הייכער, פעראנט־וואָרטונגספולער שטעל, וואס ער לא־קלייט.

אט די וויטיגע הכנסות בדענען אפילו א סך, א סך מעהר פון'ם געהאלט, וועלכען די געמיינדע צאהלען, דאס מאכט אבער ביים „פאלישער" אבער־ראבינער נאר נישט אויס. דער כבוד התורה דער כבוד פון דער שטעלונג אלס חיפס פון דער גרויסער אידישער קהלה — בכן דער כבוד פון דאס אנזעהן פון די אידען בכלל און איהם טייערער פון גערד.

אין אויב. אייגער פון די ריינסטע טעמפעל־אידען שיהט איהם א מנה־יפה אלס הערגעהלט, כפי ער פיעגט זיך נוהג צו זיין פריהער. אזוי פרעגט איהם דער אבער־ראבינער א., צו וועלכען אלר־נעמיינעם, ניצליכען צוגעה ער זאל דאס איהם געשיקטע געלד פארווענדען — מחמת ער זעלבסט נעהמט־נישט אן קיין מתנות. אט איז מין מאראל דאס זיך אונזער אבער־ראבינער! דערפאר איז ער דאך א „פאלישער"! אייגער פון יענע אידען, אויף וועלכע דער אלטגעזע־סענער הויגענער האט תמיד געהוקט פון אויבען אראפ אין איהם בסדר בעטראכט פאר מינדערען סאָרט, אויף וועלכען מען בעדארף זיך מרחם צו זיין אין איהם אויסבידען, מאָראליזיגען... —

בכלל, ווייזט זיך ארויס, פאסט דר. חיות די שטעל פון אידישען אבער־הויפט, אנדערש אויף, ווי מען פלעגט זי אין די לעצטע יאהר אויפצופאסען. ער דאלט זיך מעהר אינ'ם אלטען תלמידישען גרונדזאץ, אז „צורבא מרבנן דאיבא במתא כל מילי דמתא עליה רמיא". גע־פינט זיך א רב א תלמיד אין זיין שטאדט אזוי דארף ער זיך קימערען־וועגען אלע באדעפענישען, פון זיין קהלה. — אין אזוי זעהען מיר איהם אויך־אומעדום און ביי יעדער געלעגענהייט, וואס איז גוט דעם בלוט הייגער אידען, אזוי גוט דו אלטגעזעסענע ווי די טויזענטער פליכט־לינגען, אזוי גוט דו אלטע בעלי בתים ווי די יינגע קינדער. ער איז אפשר צו ווע־ניג אדער גאר נישט קיין „זעלזזאמער", ער פערזאמלונג נישט די „נשמות" פון גע־שטארבענע אידען און שיקט זיי נישט אב אין גן־עדן אריין, דערפאר אבער זארגט ער פאר די גרעסטע אידישע קהלה אין מאטעריעלע ענין, אז אין אלע אידישע קינדער, דערפון זענען געגאנגען קיין האלאנד 3776, אין דער שווייץ 1004 קיין טרעסט 260, העמארק 50 אין דער רעשט קיין היידעלבערג, קארלס־רוהה, מינכען און ביעלעפעלד.

אין דרעזדנער פון אט דער קלי־דער־מדינה? טויזענטער אידישע קינ־דער זיינען אפגעראטענעט געווארען פון הונגער טויט. איטליע, פאמיליע, וואס האט א קינד ביי זיך אויף ערהאלטונג בע־טראכט נישט נאר דאס קינד אליין פאר א פאמיליען־גליד, זי בערהאנדעלט איך די עלטערען פון'ם בעטרעפענדען קינד ווי א מיטגליד פון דער משפחה. עס איז איין ערהאבענער געפיהל און פרום דאס הארץ מיט שטאלץ, ווען מען זעהט ווי טיפה דאס בעקאנטע „כל ישראל חברים" איז איינגעוואָרצעלט אין דער אידישער נשמה. די ברייטערע, וואס זענען אייבעגע דאקומענטען פון דער גרויסקייט, פון דער ערהאבענקייט פון'ם אידישען פאלק.

אזוי שרייבט, למשל, א קינד — נאמען נאאיוו. —

...ס'געהט מיר זעהר גוט. אין צוויי וואָכען אהוים געה איך אויף א חתונה. שבת בין איך געווען ביים דעם דער אין טעפער. איך האב שוין איין אונטער־דאך, צוויי פאר הויזען, א קייטל, א שירל, א מיין א טאש... א סך גרוסען און הושען פון אייער טאכטער רבקה".

אין אנדער, עטער קינד שרייבט. —

...דעם 30־טען יאנואר האב איך גע־האט געבורטסטאג, איך האב צום גע־בורטסטאג באקומען. — א זייגערגע אויב־ט א קייטער פאר 1500 קראנען, א טעלים באל, א זיידען קאוואטער, צוויי זיידענע טאשענטיכער און א נייעם אנ־צוג... אזוי ווי דאס איז געפארען אין פרייטאג, זענען מיר אויף געווען ביי דאס 12 ביינאכט. איך האב איך גא־קומען שאפאר און אנדערע נאשעריי.

זעהר אינטערעסאנט באשריבען א קינד, ווי אזוי ער פארדענענט דעם שבת. —...פרייטאג צו נאכט וואס יא דעם נאנצען קערפער, דערנאך צום איך אן ריינע וועש, דייגער 4 עד איך מיט'ן הער און מיט די קינדער אין טעפער. מיר קומען אהיים מאכט מען קידוש און מען וואשט זיך. דערנאך הייפט זיך אן דאס עסען. מיר בעקומען 2 טערער פיש, דאן ווייס מיט עפעל ווייבעל מען ווייס, דאן מארמאלעד מיט שמארץ, מאמפאס נישט צוויי פרייש־שפייזען". דערנאך דער נען מיר חומש. נאכן דערנען באקומט יעדער פירות און אנדערע נאשערייען און מען געהט שלאפען. אין דער פרוי נעהט מיר אין טעפער, נאכ מיטאג געהט איך שפאצירען אין א וועגען 4 עסען. מיר „שרשכעדות", דערנאך זעהן מיר ווי דער אין שוהל. אויף דער נאכט. נאך הבדלה, ווערען מיר אלע געבענשט. אט אזוי פארעזעהן אלעשבתים...

דאס קינד וואס דאס אויפגעבלאזען אידישע קינדער, דערפון זענען געגאנגען קיין האלאנד 3776, אין דער שווייץ 1004 קיין טרעסט 260, העמארק 50 אין דער רעשט קיין היידעלבערג, קארלס־רוהה, מינכען און ביעלעפעלד.

אין דרעזדנער פון אט דער קלי־דער־מדינה? טויזענטער אידישע קינ־דער זיינען אפגעראטענעט געווארען פון הונגער טויט. איטליע, פאמיליע, וואס האט א קינד ביי זיך אויף ערהאלטונג בע־טראכט נישט נאר דאס קינד אליין פאר א פאמיליען־גליד, זי בערהאנדעלט איך די עלטערען פון'ם בעטרעפענדען קינד ווי א מיטגליד פון דער משפחה. עס איז איין ערהאבענער געפיהל און פרום דאס הארץ מיט שטאלץ, ווען מען זעהט ווי טיפה דאס בעקאנטע „כל ישראל חברים" איז איינגעוואָרצעלט אין דער אידישער נשמה. די ברייטערע, וואס זענען אייבעגע דאקומענטען פון דער גרויסקייט, פון דער ערהאבענקייט פון'ם אידישען פאלק.

אזוי שרייבט, למשל, א קינד — נאמען נאאיוו. —

...ס'געהט מיר זעהר גוט. אין צוויי וואָכען אהוים געה איך אויף א חתונה. שבת בין איך געווען ביים דעם דער אין טעפער. איך האב שוין איין אונטער־דאך, צוויי פאר הויזען, א קייטל, א שירל, א מיין א טאש... א סך גרוסען און הושען פון אייער טאכטער רבקה".

אין אנדער, עטער קינד שרייבט. —

...דעם 30־טען יאנואר האב איך גע־האט געבורטסטאג. איך האב צום גע־בורטסטאג באקומען. — א זייגערגע אויב־ט א קייטער פאר 1500 קראנען, א טעלים באל, א זיידען קאוואטער, צוויי זיידענע טאשענטיכער און א נייעם אנ־צוג... אזוי ווי דאס איז געפארען אין פרייטאג, זענען מיר אויף געווען ביי דאס 12 ביינאכט. איך האב איך גא־קומען שאפאר און אנדערע נאשעריי.

זעהר אינטערעסאנט באשריבען א קינד, ווי אזוי ער פארדענענט דעם שבת. —...פרייטאג צו נאכט וואס יא דעם נאנצען קערפער, דערנאך צום איך אן ריינע וועש, דייגער 4 עד איך מיט'ן הער און מיט די קינדער אין טעפער. מיר קומען אהיים מאכט מען קידוש און מען וואשט זיך. דערנאך הייפט זיך אן דאס עסען. מיר בעקומען 2 טערער פיש, דאן ווייס מיט עפעל ווייבעל מען ווייס, דאן מארמאלעד מיט שמארץ, מאמפאס נישט צוויי פרייש־שפייזען". דערנאך דער נען מיר חומש. נאכן דערנען באקומט יעדער פירות און אנדערע נאשערייען און מען געהט שלאפען. אין דער פרוי נעהט מיר אין טעפער, נאכ מיטאג געהט איך שפאצירען אין א וועגען 4 עסען. מיר „שרשכעדות", דערנאך זעהן מיר ווי דער אין שוהל. אויף דער נאכט. נאך הבדלה, ווערען מיר אלע געבענשט. אט אזוי פארעזעהן אלעשבתים...

דאס קינד וואס דאס אויפגעבלאזען אידישע קינדער, דערפון זענען געגאנגען קיין האלאנד 3776, אין דער שווייץ 1004 קיין טרעסט 260, העמארק 50 אין דער רעשט קיין היידעלבערג, קארלס־רוהה, מינכען און ביעלעפעלד.

אין דרעזדנער פון אט דער קלי־דער־מדינה? טויזענטער אידישע קינ־דער זיינען אפגעראטענעט געווארען פון הונגער טויט. איטליע, פאמיליע, וואס האט א קינד ביי זיך אויף ערהאלטונג בע־טראכט נישט נאר דאס קינד אליין פאר א פאמיליען־גליד, זי בערהאנדעלט איך די עלטערען פון'ם בעטרעפענדען קינד ווי א מיטגליד פון דער משפחה. עס איז איין ערהאבענער געפיהל און פרום דאס הארץ מיט שטאלץ, ווען מען זעהט ווי טיפה דאס בעקאנטע „כל ישראל חברים" איז איינגעוואָרצעלט אין דער אידישער נשמה. די ברייטערע, וואס זענען אייבעגע דאקומענטען פון דער גרויסקייט, פון דער ערהאבענקייט פון'ם אידישען פאלק.

אזוי שרייבט, למשל, א קינד — נאמען נאאיוו. —

...ס'געהט מיר זעהר גוט. אין צוויי וואָכען אהוים געה איך אויף א חתונה. שבת בין איך געווען ביים דעם דער אין טעפער. איך האב שוין איין אונטער־דאך, צוויי פאר הויזען, א קייטל, א שירל, א מיין א טאש... א סך גרוסען און הושען פון אייער טאכטער רבקה".

אין אנדער, עטער קינד שרייבט. —

...דעם 30־טען יאנואר האב איך גע־האט געבורטסטאג. איך האב צום גע־בורטסטאג באקומען. — א זייגערגע אויב־ט א קייטער פאר 1500 קראנען, א טעלים באל, א זיידען קאוואטער, צוויי זיידענע טאשענטיכער און א נייעם אנ־צוג... אזוי ווי דאס איז געפארען אין פרייטאג, זענען מיר אויף געווען ביי דאס 12 ביינאכט. איך האב איך גא־קומען שאפאר און אנדערע נאשעריי.

זעהר אינטערעסאנט באשריבען א קינד, ווי אזוי ער פארדענענט דעם שבת. —...פרייטאג צו נאכט וואס יא דעם נאנצען קערפער, דערנאך צום איך אן ריינע וועש, דייגער 4 עד איך מיט'ן הער און מיט די קינדער אין טעפער. מיר קומען אהיים מאכט מען קידוש און מען וואשט זיך. דערנאך הייפט זיך אן דאס עסען. מיר בעקומען 2 טערער פיש, דאן ווייס מיט עפעל ווייבעל מען ווייס, דאן מארמאלעד מיט שמארץ, מאמפאס נישט צוויי פרייש־שפייזען". דערנאך דער נען מיר חומש. נאכן דערנען באקומט יעדער פירות און אנדערע נאשערייען און מען געהט שלאפען. אין דער פרוי נעהט מיר אין טעפער, נאכ מיטאג געהט איך שפאצירען אין א וועגען 4 עסען. מיר „שרשכעדות", דערנאך זעהן מיר ווי דער אין שוהל. אויף דער נאכט. נאך הבדלה, ווערען מיר אלע געבענשט. אט אזוי פארעזעהן אלעשבתים...

אמסטערדאם

פון יהודה עדזעס.

אמסטערדאם. אין אלטע שטאדט על באנד ווי דו ווערסט פטור פון דער דייטשער איינוואוינערשאפט ביי דער־ערגעניס ווערכער איך האב נאך אלס פיעלע קינד סטאנציע בעגעגנעט, מיט א קלאר אויף אין חדר געלערענט, און אויף ווערכער די ליפען פאר דעם נאך ניט טייטע עס איז מיט דיקע גרויסע אותיות אויפ־אבער נאך מעהר דעמאראליזירטען באר־נקרוהס געווען: „כמי שנדפס באמ־באריום פון לי דייטשע בעאמטע — שטארדאם". ערטער נאך אפילו פון'ם באפסטו דיך אריין־אין דער באהן, מיט'ן עלשטען אמשטערדאמער ש"ס אליון. גלייכען אז ענדליכזוטי א מענש מיט אמסטערדאם. אשכנזים, ספרדים, אלע רעכטע פון דער מיטע פון א מענשען, ענדליך פארטעלעען, ר' מנשה בן ישראל, רעמ־קיסטי צווישען מענשען מענשען וואס ווערען זיך אמסטערדאם. ביריך שפינאזא, פיר־בעגעגנען צו דיך מיט מענשליכער ווירדע־לאאפיע, פאנטעאיזם, חרם, אזריאל אין דו דיך אין א דרייטע גרויסע אויפ־אן דער אין אמסטע, קינע.

ווי איהר ווערט פראגנערען זיך אינ'ם טעות, אזוי עכט אינגצוטיעסען, שטעלט זיך דער צו אז ביי דער ערשטער האלענדי־שער סטאנציע אלדענזאל...

איצט זיי מיחל, געה אראב, שטעפ־מיט דייגע זאכען אין פארגעס אויף א פערטעל שעה, א האלבע שעה, א שעה, אז דו ביזט א מענש. שטופ דיך, שפיל אויף דיין לאפאטע, עפען דיינע אונדיימליך אין אומעטיג, אז ער האלט קלוגיעס אין פעקלאך, לאז דיך בע־וובען, לאז דיך ארומטאפען, שטעה אין זעכציג רייהעס, פערשאף דיר א פיפציג שטעמפיען, אין עידלען... שפיי אויף דער גאנצער מענשהייט, ברדר...

צו וואס טהוען זיי דאס צו טאקי־נור כדי יענע פאר פיפציג פארשונדע־לעה, מיט די פיפציג איינגעלאך אין ברו־טאלע צרות זאלען דערנאך ניט אויפהע־ערען זיי אויסצוהאכען אין צו דערצעה־לען וועגען הלומות אין קונץ שטיקלעך ווי זיי אבגעגאנגען אין געפיהרט אין באר־אדון די טיצען בעאמטע?

אין נאך דעם אדעם מיט איך אויך אזען, אז די מענשהייט אין ווייס, ווייס צווישען־קענען, נעבאך אין דער עצטע דורות.

ווער עס האט אמאל אין זיין קינדהייט געלערענט חומש מיט רש"י אין לעצ־טענס געפאהרען דורך בענטהיים אין אר־דענזאל, דער קאן מעיד זיין, אז שוין אלע ווערטער זענען מיט אמאל בלאס געווארען, שוואך געווארען, ווייל דאס וואס אין געשען, אין אזוי גראנדיוז, אזוי אזוי גרויסע, אזוי אזוי ווערטער פון לעבענס־ פארשיידענען, דורך אלע אינ־ווערע שאפונגען, דורך אלע אינזער וועלכער עס איז מענשליכער שפראך פון עס בשום אופן נישט אויסגעדריקט ווע־רען.

עס איז פרייד, אבער מעהר ווי פרייד. עס איז גליק, אבער מעהר ווי גליק. דער גרעסטער אין דער קלוגסטער פון אונז איז עס איפ'ן מאמענט נישט בכוח תיבות צו זיין. די פאסיווקייט איז צו גרויס, צו גיגאנטיש, אז מיר זארען עס קענען משיג זיין־אין זיין גאנצען פארי־נעהמ, אין זיין גאנצער באדייטונג.

א חלום פון צוויי טויזענט יאהר, גע־הויט'ט דורך יאהרהונדערטער פון פאר־פאלגונגען, אין די שרעקליכסטע קאנ־וואלסיעס, אין מקוים געווארען.

א האפנונג פון לאנג מארטירער־דורות, געהאפט דורך פיינליכע שרעק־קען, דורך אומעמענשליכע ליידען, דורך האס אין שפאט, איז געווארען א רע־אלטער פאקט.

דען אין וויען האבען עס נישט אזוי גרעס־צערע, עס פרעגט דערפאר ווייטער... אין אין וויען נאך אין א גרויסער הונגער־ נויט?

ס'איז קיין חידוש נישט, וואס די קינדער, וועלכע ווערען באהאנדעלט מיט אזוי פיעל לייבשאפט פון דער ווירטשאפט אין דער אינטערנאציאנאלער ערהאלטונג זיך אויף איך ווערען גוט, אין געדעהנען צו געזעהנטליך פון צעהן ביז 20 פונט, דאס רוב קינדער יענע, וו. גיגאנטיש, ביי פרייוואט פאמיליעס, אין טייל אויערער אין קינדער־ הייטען אויף לאסטען פון די לאסטיטעטען אין די איינציגע עדעל וואו די קינדער געפינען זיך, די גיטיגע ערה־ווירטשאפט פאר דער פלהנונג פון דער גאנצער קינדער־ הייט, די הוצאות ובדומה פעריואדען די דערמאהנטע אויס־גצייכענטע כלל־ טייערען פרוי אנטא מיטער, וועלכע בעקומט פון'ם אפעדיקאי נישט אן־ווייזונג פון'ם דוכסריכטשאפט אמט־ טעס" א סובווענציע פון 100 קראנען פאר יעדען קינד.

א אלגעמיינער מספר אידישע קינדער ווערען אויך אויפגעגעשיקט דורך דער אר־עמענער קינדער־ הייט פון דער עמעניר־דע, בשם דקה געפיהלען זיך אבער נאר א סך טייוערער אין דאס אנגעס־ ־ באדערפ־ טיגע אין אין אויגען אין אין אין